

Dr. Lengyel
György

A FENYVESÍTÉS ÉS AZ ERDŐVÉDELMI KUTATÁS KÉRDÉSÉHEZ

Az erdészetet érintő fontosabb kérdésekben való döntések előkészítéséhez a MÉM gyakran veszi igénybe az ERTI munkáját. Ilyen nagyjelentőségű kérdés az országban a fenyvesítés arányainak növelése is. A döntés előkészítéséhez részletesen és komplex módon fel kell tárni a rendelkezésre álló lehetőségeket és az elérhető gazdasági eredményt. Az intézetre e vonatkozásban egy 10 éves kutatási feladat, az ún. „Fenyőcélprogram” megoldása hárul. Ennek keretén belül átfogó koncepció szerint kutatómunkával kerülnek vizsgálatra az alkalmazható fajok, azok nemesítésének és tömeges elszaporításának lehetőségei, a célra számításba vehető termőhelyek, az azokon elérhető fatermés, az erdőnevelés, az erdővédelem, a fahasználat stb. problémái úgy, hogy a lehetséges megoldások egyben technológiai szinten is rendelkezésre álljanak. Az ehhez szükséges tevékenység, a szükséges felmérések, adatfelvételek, laboratóriumi vizsgálatok, kísérleti telepítések, gépkialakítások, technológiai kísérletek, közgazdasági elemzések stb. tömegével a kutatás fogalomkörébe tartozik. Az eredmény természetesen teljes egészében csak a távlati tervnek megfelelően, a 10 éves kutatási program előirányzott feladatainak megoldása után jelentkezik és áll a végleges döntés előkészítéséhez a főhatóság rendelkezésére. (Az elért részeredmények folyamatosan publikálásra kerülnek.) *A fenyvesítés nagy horderejű kérdésében való felelősségteljes döntéshez nélkülözhetetlen a vázolt átfogó kutatómunka eredményeinek ismerete.*

Az élet folyamatossága azonban nem teszi lehetővé a kutatási program befejezésének tétlen kivárását. Így, a siker reményében az üzemi gyakorlat jóideje megkezdte és a gazdasági ösztönzőktől befolyásoltan erőteljesen folytatja a fenyők területi arányának növelését. Világosan kell azonban látni, hogy a mostani fokozott fenyvesítés, mint üzemi tevékenység, nem azonos az intézetben „Fenyőcélprogram” cím alatt folyó kutatómunkával és nem tekinthető a kezdeti kutatási eredmények realizálásának sem. Ennek ellenére mind gyakrabban tapasztaljuk, hogy a két fogalom közti határ elmosódik és a kutatási programot többek egyben már gazdasági programnak is tekintve értékelik vagy bírálják.

A kutatási feladatokkal foglalkozó szélesebb körű értekezletek visszatérő kérdése az erdővédelem. Köztudott a fenyvesítéssel együtt a károsítások veszélyének fokozódása, ezért felmerül a kérdés, milyen kockázattal történik az erdősítési költségbefektetés és milyen valószínűséggel várható a remélt eredmény. Kérdés az is, hogy az ERTI kellő súllyal foglalkozik-e a védelem problémáival? Erre vonatkozóan szolgáljanak tájékoztatásul a következők.

A „Fenyőcélprogram” keretében öt kutató foglalkozik erdővédelemmel. A munkának három fő vonala különíthető el. Ezek:

- a) fenyveseink egészségi állapotának lehető pontos feltárása,
- b) az egyes károsítók elleni védekezési technológiák kidolgozása, tökéletesítése,
- c) a károsítók, betegségek révén bekövetkező gazdasági kár, illetve a veszélyeztetettség mértékének meghatározása.

ad a) A korábbi megfigyelések, bejelentések, részvizsgálatok nem adtak kellő biztonságú átfogó képet fenyveseink egészségügyi helyzetéről. Ezért 1971-ben felmérést végeztünk. A rendelkezésre álló kapacitással 6381 ha-on (fenyőterületünk kb. 7,7%-a) kereken 1200 erdőrészletben tartottunk egészségügyi vizsgálatot. Megállapításainkról a minisztérium, mint megrendelő részére jelentést készítettünk. Jelentésünkben szereplőkből a következőket emelem ki.

A Nyugat-Dunántúl, Dél-Dunántúl és Nagy-Alföld erdőgazdasági tájcsoportokban erős és általános az erdeifenyőnek a fenyőilonca (*Evetria*) fertőzöttsége. Ezért a fertőzött környezetben termőhelytől függetlenül gyakorlatilag minden új telepítés teljes fertőződése várható.

A Dél-Dunántúl tájcsoportban a gyökérrontó tapló (*Fomes annosus*) kártétele messze meghaladja az országos átlagot. Jelenléte magyarázatot ad a már évek óta tapasztalt foltos pusztulásokra. Figyelemreméltó, hogy már 20 év alatti állományokban is jelentkezik. A gyökérrontó tapló okozta pusztítással hozható összefüggésbe, hogy ebben a tájcsoportban a szűfertőzés is meghaladja az országos átlagot.

A jelentésben kiemeltük az országosan tapasztalható nagyarányú vadkárosítást. Pl. a Dunántúli-Középhegységben a 10 év alatti állományoknak *több mint fele erősen károsított*.

Feltűnően nagyarányúak a mechanikai sérülések, amelyeknek közvetett káros hatása közismert.

ad b) Az intézet Erdővédelmi Osztálya az elmúlt évtized kutatómunkája alapján összefoglaló jelentést készített az egyes károsítók ellen alkalmazható, ajánlott védekezési módokról és azok technológiai kivitelezéséről. A jelentésben foglaltakat az „Erdőművelés. Irányelvek, eljárások” (szerk. Danszky) c. kiadvány széles körben ismerteti. Az üzemi gyakorlat ezekre a védekezési technológiákra támaszkodhat addig is, amíg új, hatásosabb, gazdaságosabb, egyszerűbb védekezési technológiák nem kerülnek kialakításra, vagy ilyeneket a mezőgazdasági kutatás területéről, esetleg külföldről adaptálni nem tudunk. Az új technológiák kidolgozása — még adaptálás lehetősége esetén is — sok időt vesz igénybe. E vonatkozásban újabb, az eddigi eredményeinket összefoglaló jelentésünket 1975-re irányoztuk elő. Kutatási alaptervünk szerint ekkor fogunk beszámolni többek között a fenyőtűkarcgomba (*Lophodermium*) elleni üzemi vegyi védekezés biztonságának fokozása terén elért eredményeinkről, a döntött faanyag kékülés és barna korhadás elleni védelmének megoldására irányuló vegyszeres kísérleteinkről; a talajlakó kártevők, elsősorban a cserebogárfélék rövidlejárátú prognózisadásának a jelenleginél biztonságosabb módszeréről; konkrét területek cserebogár fertőzés elleni megvédésnek gyakorlati lehetőségéről; a fenyőilonca elleni védekezés terén tovább folytatott kísérleteink eredményeiről. A jelentés idejére tisztázni kívánjuk elsősorban az alföldi fenyvesekben a tisztítási anyag visszahagyásának vagy rakatokban való tárolásának veszélyeit és a károk elhárításának lehetőségét. További kísérleteket folytatunk a tobozkárosító rovarok elleni vegyszeres védekezések megoldására. A vadkárok elleni védelem terén a hatásosnak bizonyuló készítmények egyszerű, gazdaságos üzemi alkalmazási lehetőségeit vizsgáljuk.

Az általános erdővédelem terén pedig többek közt tovább kívánunk lépni a kőpermetezés erdészeti alkalmazási körének kibővítését illetően, tisztázva a káros biológiai mellékhatások alakulását. A 10 éves kutatási program befejeztéig célunk, hogy mindazokat a védekezési módszereket, amelyek kísérleti szinten megfelelőeknek bizonyulnak, kész technológiákként bocsáthassuk a gyakorlat rendelkezésére.

A kutatás a gyakorlati élet problémáit hivatott megoldani, ezért a gazdaságos erdővédelmi technológiák kialakítása érdekében minden tőlünk telhetőt elkövetünk. Felelőtlenség lenne azonban biztos eredményt ígérni világszerte megoldatlan erdővédelmi problémákban, így pl. a gyökérrontó tapló kártétele elleni védekezésben, vagy a fenyőilonca-féléknek DDT használata nélküli leküzdésében.

ad c) A károsítók révén bekövetkező, illetve előreláthatóan várható gazdasági kár becslésére irányuló tevékenységünk a már említett 1971. évi egészségügyi felvételekkel kezdődött. Ezek a felvételek már lehetőséget adtak a károsítók területi elterjedésének megfelelő áttekintéséhez, de nem elegendők a gazdasági kár becsléséhez. Ehhez további, *több éven át megfigyelés alatt tartandó* kísérleti területek szükségesek. Tájcsoportonként és korcsoportonként többszörös ismétlésben állítunk be ilyen kísérleteket, amelyekben az ott álló fák egyedi elbírálásával mérjük fel a károsítók révén bekövetkező értékkesést. Felvételi módszerünk lényege: aszerint kategorizálni az egyedeket, hogy milyen értékű választék nyújtására képesek egyrészt jelenlegi méreteik és állapotuk szerint, másrészt abban az időpontban, amíg a faállomány, ill. az egyed a károsítóktól függően feltételezhetően fenntartható. Értékeljük továbbá, hogy milyen mértékben állnak rendelkezésre közel egyenletes elosztásban egészséges, károsítámentes egyedek, a fatermőképességi csoportnak* megfelelő véghasználati állomány kialakításához. Vizsgálataink eredményeként arra a kérdésre szeretnénk választ kapni, hogy bizonyos károsítók jelenléte milyen természeti cél (célválaszték) kitűzését és ezzel összefüggésben milyen kedvező vágáskor megállapítását teszi szükségessé, illetve lehetővé. Ezek a felvételek egyúttal számszerű alapot fognak adni az okozott kár megfelelő becsléséhez és a veszélyeztetettség mértékének meghatározásához.

Erdővédelmi kutatásainknak fontos eleme a nemesítéshez kapcsolódva a károsítókkal szembeni ellenállóképesség vizsgálata. A vegyszeres beavatkozásokat mindig is csak szükségmegoldásnak tekintettük. A fenyvesítési program nem építhető eleve a károk vegyszeres elháríthatóságára. *Igazán hatásos védelemnek az ellenállóképes fajták alkalmazása mellett a felújítási, telepítési, ápolási, nevelési stb. eljárások olyan kialakítását tartjuk, amelyek lehetővé teszik az alacsony termelési értéknek megfelelő korszerűen külterjes gazdálkodást.*

Д-р Лендьел Дь.: К ВОПРОСУ ХВОЙНЫЕ ЛЕСА И ИССЛЕДОВАНИЯ ПО ЛЕСОЗАЩИТЕ

Увеличение площадей хвойных лесов является для Венгрии главным вопросом. Доставляют однако хлопоты *Evetria*, *Fomes annosus*, *Lophodermium* и повреждения дикой дичи. Исследования по лесозащите химическое вмешательство считают только временным и кроме создания резистентных пород направляют посадку, различные способы рубок ухода, восстановительные рубки и т. д. так, чтобы ведение современного экстенсивного хозяйства соответствовало низкой производственной стоимости.

Dr. Lengyel, Gy.: SOME REMARKS ON CONIFEROUS PLANTATIONS AND ON FOREST PROTECTION RESEARCH CONNECTED WITH IT

Coniferous plantation is an outstanding element of forestry development in Hungary. Great damages, however, caused by *Evetria*, *Fomes annosus*, *Lophodermium* and game are of great concern in this respect. According to forest protection research chemical control is only a stop-gap arrangement, thus research work is aimed at the elaboration of reforestation, plantation, clearing and thinning methods corresponding to the extensive but up-to-date management of those low-yield plantations.

* A fatermőképességi csoport általában kettő, esetleg több fatermési osztály összevonásával kialakított értékelési egység.